

Актуальні питання теорії судової експертизи

Світлана Сухарєва

завідувач сектору дослідження об'єктів інтелектуальної власності, лабораторія дослідження об'єктів інтелектуальної власності та товарознавчих досліджень, Науково-дослідний центр судової експертизи у сфері інформаційних технологій та інтелектуальної власності Міністерства юстиції України, м. Київ, Україна, e-mail: Svetlana.syhareva@ukr.net

Проаналізовано актуальні питання судової експертизи: предмет, об'єкт, межі компетенції експерта, наукову обґрунтованість методик, цифровізацію та роль недержавних експертів.

Ключові слова: *судова експертиза; експертна діяльність; доказування; стандарти; цифровізація.*

Current Issues of Forensic Expertise Theory

Svitlana Sukharieva

The current issues of forensic expertise are analyzed: subject, object, boundaries of expert competence, scientific validity of methods, digitalization and the role of non-state experts.

Keywords: *forensic expertise; expert activity; evidence; standards; digitalization.*

Конституція України закріплює принципи верховенства права, законності та захисту прав людини, що поширюються на все сфери життя в нашій державі, включно із судово-експертною діяльністю [1].

Судова експертиза є важливим інструментом доказування в судочинстві, що забезпечує застосування спеціальних знань у галузі науки, техніки, мистецтва, ремесла тощо об'єктів, явищ і процесів з метою надання висновку з питань, що є або будуть предметом судового розгляду та має значення для встановлення фактичних обставин справи [2].

У сучасних умовах розвитку науки й технологій виникає низка актуальних проблем, що потребують нагального розв'язання [3].

Однією з основних проблем є визначення предмета судової експертизи. У науковій літературі немає єдиного підходу до цього поняття, що ускладнює практичну діяльність [4]. Важливим є розмежування предмета, об'єкта й завдань експертизи.

Актуальним є питання меж компетенції судового експерта. Відповідно до Закону України «Про судову експертизу», експерт здійснює діяльність на основі спеціальних знань і не має права вирішувати правових питань [2]. Кримінальний процесуальний кодекс України також визначає, що експерт надає висновок щодо поставлених питань, тобто висновок експерта — це докладний опис проведених експертом досліджень і зроблені за їх результатами висновки, обґрунтовані відпові-

ді на запитання, поставлені особою, яка залучила експерта, або слідчим суддею чи судом, що доручив проведення експертизи [5].

Важливим аспектом є наукова обґрунтованість експертних методик. Сучасні дослідження наголошують на необхідності їх стандартизації та валідації [6], особливо в умовах розвитку новітніх технологій.

Проблемним є питання оцінки висновку експерта. Згідно з процесуальним законодавством, висновок експерта є доказом, який суд оцінює разом з іншими доказами [5; 7]. Це зумовлює необхідність визначення критеріїв його достовірності.

Окрему увагу слід приділити незалежності судового експерта. Законодавство гарантує незалежність експерта, закладену в Закон України «Про судову експертизу» [2], однак на практиці існують ризики впливу [2; 3].

Сучасні тенденції розвитку пов'язані з розширенням ролі недержавних експертів. Це питання розглядають у наукових працях, де підкреслено необхідність забезпечення рівності їхніх висновків. Саме альтернативні висновки експертів здатні забезпечити принцип змагальності, підвищити якість експертиз, вивести державну експертну систему зі стану монополії та посприяти повноті дослідження доказів. Це також позитивно вплине на якість розслідування та достовірність оцінювання висновку експерта слідчим і судом [8].

Важливим напрямом є цифровізація судової експертизи. Зокрема, користування

інформаційними технологіями та штучним інтелектом потребує нових підходів до правового регулювання [9].

Окрім того, актуальним є питання міжнародної уніфікації стандартів експертної діяльності, що сприяє підвищенню якості експертиз [3].

З урахуванням незворотності євроінтеграційного курсу держави передусім необхідні оновлення та адаптація законодавства

України у сфері судово-експертної діяльності до вимог Європейського Союзу [10].

Отже, теорія судової експертизи перебуває у стані активного розвитку. Основні проблеми пов'язані з визначенням предмета експертизи, меж компетенції експерта, забезпеченням наукової обґрунтованості методик і впровадженням новітніх технологій. Розв'язання цих проблем є необхідною передумовою підвищення ефективності судочинства [3; 6; 10].

Перелік джерел посилання

1. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР (зі змін. та допов.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-вр#Text> (дата звернення: 12.04.2026).
2. Про судову експертизу : Закон України від 25.02.1994 р. № 4038-ХІІ (зі змін. та допов.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4038-12#Text> (дата звернення: 12.04.2026).
3. Агапова О. Судова експертиза в контексті відновлення справедливості для України. *Судова експертиза*. 2025. № 1. С. 18—22. DOI: 10.32782/forensic.science.2025.1.3 (дата звернення: 12.04.2026).
4. Пясковський В. В., Черноус Ю. М., Самодін А. В. та ін. Криміналістика : підручник / за заг. ред. В. В. Пясковського. 2-ге вид., перероб. і допов. Київ, 2020. 752 с.
5. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 р. № 4651-VI (зі змін. та допов.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text> (дата звернення: 12.04.2026).
6. Лисеюк А. Деякі сучасні проблеми судово-експертної діяльності в кримінальних провадженнях. *Судова експертиза*. 2025. № 1. С. 48—54. DOI: 10.32782/forensic.science.2025.1.7 (дата звернення: 12.04.2026).
7. Цивільний процесуальний кодекс України від 18.03.2004 р. № 1618-IV (зі змін. та допов.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#Text> (дата звернення: 12.04.2026).
8. Тertiшник В. М., Варава В. В., Сачко О. В. Судова експертологія : курс лекц. для підготов. здобувач. освіт. ступ. «магістр» за спец. 081 «Право» та 292 «Правоохоронна діяльність». Дніпро, 2021. 208 с. URL: <https://files.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi78/0057993.pdf> (дата звернення: 12.04.2026).
9. Форіс Ю., Виноградова В., Гаврилюк Н. До питання взаємодії судових експертів державних спеціалізованих судово-експертних установ України з мережею Інтернет. *Судова експертиза*. 2025. № 2. С. 102—112. DOI: 10.32782/forensic.science.2025.2.15 (дата звернення: 12.04.2026).
10. Гайченко А. Сфера експертного забезпечення правосуддя в умовах європейської інтеграції. *Там само*. 2025. № 1. С. 7—12. DOI: 10.32782/forensic.science.2025.1.1 (дата звернення: 12.04.2026).